

Cesta ke zlepšení intonační čistoty zpěvu dětí – 2. část

/Anotace/

Článek přináší příkladné podněty k rozvoji hudebních schopností a pěveckých dovedností od nejútlejšího věku, soustředí se na problematiku intonace. Zároveň upozorňuje na úskali a překážky tohoto vývoje.

/Klíčová slova/

intonace, rozvoj hudebních schopností, rozvoj pěveckých dovedností.

/Autorka/

PaedDr. Alena Tichá, Ph.D. je hlasová pedagožka, působí na Katedře hudební výchovy pedagogické fakulty UK.

Jacques-Louis David, Prisaha Horatiů, 1784, olej na plátně, 350 x 427 cm, Paříž, Musée de Louvre

Tak je tomu i v Davidově Přisaze Horatiů, kde je středem otec mezi přísahajícími syny a truchlícími ženami. Obdobně i 1. větách Mozartových symfoniích – např. v 1. větě symfonie C dur KV 550 Jupiter, kterou budeme analyzovat v příštím medailonku – je provedení časově nejrozsáhlejší a morfologicky i tektonicky nejkomplikovanější části sonátové formy. V Sokratově smrti a 1. větě sonáty C dur K 545 je tomu přesně naopak. Tak jako Mozart omezil evolutivní hudbu provedení na elementární motiv rozloženého akordu v miniaturním rozsahu 13 taktů, tak i epicentrem obrazové plochy Davidovy Sokratovy smrti je číše s jedem – a to nejen ve svislé ale i horizontální ose. Napětí je ještě umocněno rukama, které číši obklopují – ruky Sokrata, který se ji chystá uchopit a mladého muže, jenž ji Sokratovi podává.

Adekvátní řešení, které není tak zřejmé vzhledem k tomu, že pro vztahy mezi tvary je v hudbě rozhodující hudební strukturální čas, zatímco v malířství je to prostor strukturovaný prostorovými plány. Opakování expozice v Mozartově sonátě tak v Davidově obrazu odpovídá prolomení prostorové hloubky do středního a náznačku zadního plánu v levé části (A1) obrazu. Navíc prostorové odstupňování je gradováno řazením postav od truchlícího sedícího starce v předním plánu přes stojící postavu opřenu hlavou a lomícíma rukama o zeď na přechodu mezi předním a středním plánem až po drobné epizodní postavíčky odcházející po schodech, které rafinovaně oddělují střední plán od náznačku zadního plánu. Přitom tato levá část obrazu (A1) rozhodně není dominantním místem příběhu. Težšíste dramatického výjevu s hlavní postavou Sokrata včetně početného

/Autor/

doc. PhDr. Jaroslav Bláha vyučuje na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UK. Je autorem několika monografií, mj. křížovatka geneze moderního malířství a hudby: Picasso, Stravinskij, Kandinskij, Schönberg (2007) a Vývarné umění a hudba. Tvar, prostor a čas I/1 (2012) a I/2 (2013).

Zazpívat písničku čistě je radost pro dítě i posluchače. Hudebně nadané dítě vyrůstající v hudebně podnětném prostředí to má snadné. Zpěv je pro něj běžnou součástí života a spontánním hudebním projevem. Ve škole však nemáme jen tyto zpěváčky. Jsou tam děti, které zpívají rády, ale ne příliš čistě. Já jsem přesvědčena (a v mé učitelské praxi se toto přesvědčení potvrdilo), že každé dítě má-li prostor a metodické vedení, je schopno svůj zpěv zlepšit. O tom, jak rozespívat tzv. nezpěšváky a zabavně vést hlasovou výchovu dětí, si lze přečíst v knížce (Tichá, 2014).

Malé dítě často zareaguje na výrazný hudební podnět bezprostředně, z vnitřní potřebu (tělesný pohybem na tempo a rytmus, hlasem se pokouší o nápodobu slyšené melodie). Jsou děti, které čistě zpívají dříve, než dobře mluví, jiné naopak tuto citlivost vnímat a reprodukovat přesnou melodii nemají rozvinutou, ale postupně díky vnějším podnětům k ní mohou dospět. Jaké podněty dítěti dávat a na jakém principu fungují? **Důležitá je motivace.** Dítě zlepši svůj zpěv, přijme-li naše podněty jako hru, které se samo chce zúčastnit.¹

Zlepšování pěveckého projevu dítěte je podmíněno:

1. Rozvojem sluchové pozornosti, tj. rozvojem citlivosti vnímat a v záplavě sluchových podnětů rozlišovat tóny od zvuků a následně jednotlivé kvality tónů a melodie.

¹ Inspirací mohou být hry z knihy A. Tiché: *Učíme děti zpívat a Z. Šímanovského, T. Staníkové a A. Tiché: Lidové písničky a hry s nimi 2*, obojí vydal Portál.

Prvotní je motivovat zájem dítěte k aktivnímu vnímání hudebního podnětu a domluvit si s ním způsob, jak má vyjádřit, co slyší. Např. **pohybem a současně hlasem** naznačuje směr melodie (stoupá x klesá, leží), stejně tak může znázornit, v jaké poloze slyší krátký hudební motiv, který dítě na počátku registruje snadněji než izolovaný tón. Motivem dítěti umožní zaposlouchat se a prožít témbrovou odlišnost jednotlivých poloh. Důležité je, aby v reakci nejen pohyboval, ale i hlasem naznačilo, co slyší. Např.: vysoký: pláček – zapíští – stoupne na špičky, ruce nahoru, **huboko**: medvěd – zabručí – sedne na bobčeček, **uprostřed**: zpívá matka minka – dítě zazpívá „lalala“ ve své poloze – postaví se a rozpaží.

Následně si hrajeme se dvěma kontrastními tóny. Domluvíme se, jakým pohybem, gestem či slovem bude dítě reagovat na sledovanou **dítki hudební složku tónu**. Ukoly dáваме od snadných, aby bylo úspěšně každé dítě. Začínáme kontrastem silný x slabý, dlouhý x krátký, zazpívání x zahrání na nástroj, a nakonec vysoký x nízký. Při rozlišování výšky vždy zapojíme k pohybu i hlas. Výška tónu se vy-

mezuje vokálně – dítě si musí výšku hlasem „osahat“, čímž si postupně zpřisňuje jak sluchové vnímání, tak reprodukcii tónu. Počáteční velké kontrasty zmenšujeme. Pro dítě je zajímavé a přínosné, pokud navíc zavře oči a vše vnímá jen ušima.² Po této

² Motivace a hry jsou uvedeny v publikaci A. Tichá: *Učíme děti zpívat*.

zkušenosti se situace otočí: dítě zpívá tón a gestem naznačuje jednu do- minující kvalitu (např. silný, nízký, dlouhý). Při společné práci ve skupině může být jeho tón výzvu pro ostatní, kteří gestem, pohybem, slovy vyjadřují, čeho si na zpívání tónu povšiml.

Co se při těchto hrách děje – spontánním či motivací řízeném v mozku dítěte? V obou případech sluchovým vnímání – dochází k uvě- domění a zapamatování. K porovnání zadáváme zpočátku dva tóny jedné nápadně kontrastní kvality. Na to, aby byl tón „zaznamenán“ a porovná- n s bezprostředně následujícím tónem, stačí krátkodobá paměť. S přibývajícím zkušeností dětí kontrasty postupně zjemňujeme a pro rozšiřování kapa- city hudební paměti zvyšujeme počet tónů (např. dlouhý – krátký, krátký – silný – slabý – silný – silný; vysoký – hluboký – hluboký – vysoký atp.). Rozšiřováním hudební paměti učíme děti orientovat se v delších hudebních celcích, slyšené porovnávat s před- chozími zkušenostmi, a tak začlenit nové hudební podmínky do systému již zpracovaných.

Tato sluchová etapa vnímání je pro rozvoj čistého zpěvu zásadní. Sluchová pozornost dítěte je nezbytná i při samotném zpěvu. Musíme zajistit, aby se dítě slyšelo, a tak mohlo díky zpěbné vazbě (při níž dochází k poro- vání zazpívaného s výchozí představou) provést případnou korekci a při dalším pokusu zazpívat čistě. Na sluchový pod- nět hudebně rozvinuté děti reagují tak, že ho vnímají, spontánně „vyhodnotí“ a správně reprodukuje, případně samy vinnutě podnět sice také vnímají, zpěv chybou opraví. Děti hudebně méně roz- vinnuté reakci na něj si „užívají“, ale samy nemají potřebu přesnosti reprodukce ře- šit. Výše i následně uvedená metodická doporučení by měla právě těmto dětem pomoci jejich zpěv zlepšit.

Na kvalitu přijímání a reprodukce hudebních podnětů má zásadní vý- znam nejen rozvoj hudebních pře- stav a paměti, ale i rozvoj hlasových dovedností.

2. Navození a procvičování hlavového hlasu.

Čistému zpěvu může vedle ne- rozvinutých hudebních předpokladů bránit i chybný způsob tvoření hlasu. Problémem u nezpěváků a těch, kteří nedovedou čistě zpívat ve vyšší hla- sově poloze, je neschopnost zapojit do tvorby tónu okrajové chvění hla- sivek, tzv. hlavový hlas. **Bez jeho zapojení se nemůže hlasový roz- sah rozšiřovat směrem nahoru!**

Dítě často zpívá falešně jen proto, že nedovede zazpívat vyšší tóny le- žící nad rozsahem svého mluvnicko- hlasu. Přestože výšku těchto tónů ve své představě „slyší“, zpívá fa- lešně, melodii si upravuje podle svých momentálních hlasových možností. Místo zpěvu používá tzv. mluvnozpě- v – modulovanou mluvu. Mluvozpěv je umístěn ve spodní poloze dětského rozsahu – nejvyššími tóny bývají **es**, nebo **g**, někdy **a**, výjimečně **h**. **Serfování v této poloze omezuje vývoj dětského hlasu ve všech pod- statných kvalitách (rozсах, síla, pružnost a barevnost hlasu).**

Abyste malý zpěvák zbavil tohoto hlasového omezení, musíme mu po- moci znovu používat okrajové chvění hlasivek, jehož aktivitu „vyřadí“ v době nástupu řeči. Jak k tomu došlo? Od narození až do nástupu řeči **hlas dítěte pracuje v jednotě**. Dítě ho užívá v plném rozsahu a dynamice, aniž by se hlasově unavilo. Podstatou hlasových projevů dětí v „předřečo- vém období“ jsou tzv. **interjekce**: křik, pláč, smích, broukání, napodo- bování zvířátek, radostné výskání, hlasové experimentování, jejichž zá- kladem je zpěvný hlas. Jednotu tvorby hlasu je zajištěna rovnoměrnou účastí jak mechanismu zapojujícího hmotu hlasivek (hrudní hlas), tak i druhého mechanismu aktivizujícího okra- jové chvění hlasivek (hlavový hlas). Z akustického hlediska jsou interjekce

a ke hrám navozujícím hlavový hlas.

Mechanismus chvění okrajů hlasivek probudíme, budeme-li zpívat slabou **dynamikou**, v poloze nad **f**, a často **využíváme vokál „u“** (ve funkci **navození zpěvného hlasu** a většinou se mu podaří nazpět „hodit“ (tj. zazpívat, nikoli říci!) tón již ve správné výšce. Postupně na **bom** házíme najednou více tónů např. 5-5-3-5, 5-5-3-1, 5-4-3-2-1. Aby dítě upřednostnilo zpěvný hlas, volíme **sestupné melodie vycházející** např. i v kombinaci slabik: **bim – bam, bim – bom, fijióóó, fijiúúú, fijióóó, mjióóó, vijíóó** nebo **e – mečíné** kozy **meéé**, záporů: **ne, není, ne- nemám, ne- nedám, ne- nemohu** či kombi- nace vokálů **vím, vim – nepovím atp.** K uvolnění „sevrženého hrdla“ poslouží hláska **k**, jejíž artikulace se snažíme posunout co nejdále směrem k tvr- děmu patru, což se podaří, zazpíváme- li zvukomalebné **brekeke, kykyky**. Dále můžeme uvolnit hrdlo pomocí hlásky **eng**, dvojhlásky **ou** a vokálu **a**: např. **Hanka se klouzá, káča kouká, Manka houká**..vhodná je písnička **Káča má šňorovačku s prýmama atd.** Zdravý postoj, klidný dech („nelapat“ po dechu na poslední chvilí), pružná artikulace – to jsou návyky, které je třeba u dětí pěstovat nejen pro roz- voj pěkného zpěvného hlasu, ale i pro správný mluvnický projev.

3. Individuální zpřesňování zpěvu slyšeného tónu

Hrajeme na ozvěnu. Nedáří-li se dítěti opakovat vyšší tón – využí- jeme vše, co může pomoci: zajistíme, aby dítěte **vnímalo náš podnět, aby v hlasové reakci na něj použilo hla- vový tón a vědomě se poslouchalo. To vše zajistí hra: házení sněhové koule ozvučené slabikou bom. Dospělý hodí kouli (tón zpívány na bom), dítě bom (kouli) hází zpět. Spontánní pohyby**

ale artikulované slabiky a sledy hlásek ne- mají ještě sémantický obsah a zachovávají si mechanismus hlasové tvorby interjekcí, tedy vokální podstatu.

a zaujetí dítěte „nastaví“ podmínky pro správné zazpívání slyšeného tónu. Nedáří-li se, **zahoukáme na hu nebo ju a pak hodíme tón bom. Dítě slyšínu zatáhnutí s pokynem prrr.** Pokusy se většinou zdaří, protože děti polybmem rukou a snížením tě- žiště zaktivizují bránici a vředu vy- slovené prrr jim pomůže napodobit vzor dospělého (prrr nasazujeme vždy v oblasti zpěvného hlasu).

4. Skupinové, jednotné nasazení společného tónu

Při společném zpěvu dodržíme zá- sadu – **dítě se musí slyšet**. Proto sni- žíme zvukovou hladinu zpěvu skupiny (dítě se nepřekřikují, ale naslouchají sobě a ostatním). K zapojení dítěte do společného zpěvu pomůžeme hra **slujeme nejprve její melodickou** na Marttany: dospělý vysílá „vesmírnou zprávu“ nejprve na **ty-ty-ty** a opa- kuje ji, dokud se všichni ve skupině na výšku tónu nenaladí (krátkými tóny děti „doskáč“ na slyšený tón rychleji, mohou si při tom i lehce na místě po- skočit). Společně nalezený tón **tjijíi** prodloužíme, posloucháme a zapama- tujeme si ho – **vždyť jim bude začínat naše písnička**. Dovednost **zapamato- vání a opětovného vybarvení si tónu** procvičíme tím, že do hry s Marttany zapojíme „rušičku“: **retným brr**, které stoupá nahoru a dolů, přerušíme znění společného signálu **tjijíi**. Děti vědí, že se ale nemají nechat přerušením splest a musí si i přes „zvuk rušičky“ tón pamatovat, protože po jejím ztichnutí budou muset Marttanům ode- slat původní zprávu **tjijíi**.

Podobně jako hra na Marttany účinkuje na sjednocení výšky tónu hra „**zastavení koně**“. Děti naznačí zatáhnutí s pokynem prrr. Pokusy se většinou zdaří, protože děti polybmem rukou a snížením tě- žiště zaktivizují bránici a vředu vy- slovené prrr jim pomůže napodobit vzor dospělého (prrr nasazujeme vždy v oblasti zpěvného hlasu).

Je účelné spojit tvorbu hlasu s po- hybem. K posílení dechu a rozeznění tónu v rezonanci pomůžeme **soutěž v přetahování lana**: děti naznačují, jak k sobě přitahují lano (přirozene jednu nohu předkročí, mírně si po- dřepnou, chodily se opřou do země a dlaněmi přitahují lano) a při tom vydechují na **trrr** (v oblasti zpěvných tónů). Nejprve zkouší sevržené dlaně přitáhnout k hrudi, na druhý pokus pak k podbříšku. Sledují, kdy je jejich po- stoj stabilnější a zvuk **trrr** provázející tahání lana zvucněji a při tom hlasu pohodlnější. Pohyb směrem k pod- bříšku ve spojení s vydechem na **trrr** podpoří oporu v bránici, čímž se zlepši stabilita, kvalita tónu i artikulace.³

Naším prvním cílem je pomoci výše popsaných postupů **navodit a udržet v činnosti zpěvný hlas**. Při zlepšo- vání intonace nacvičované písne **po- slujeme nejprve její melodickou** složku – buď zpěvem na slabiky nebo na zvukomalebná slova bez sémanti- kého obsahu. Naším tichým zpěvem vedeme děti, aby nám naslouchaly a měly šanci porovnat svůj tón s na- ším vzorem. V této fázi nácviku je prospěšné zapojit ruku, která bude ukazovat postup melodie (viz níže). Melodická linka musí být dostatečně jistě osvojená, jinak může zapojením textu opět „naskočit“ mluva, která reflexivně „ze zvyku“ potlačí navo- zovanou zpěvnou funkci. Dětem pomůžeme, když si **důsledně před prvním tónem písne (případně další frázi po náde- chiu) „navodí“ zpěvný hlas – udělají sířenu, signál z vesmíru, zamňoukají**

³ Více informací a motivaci k hlasové výchově dětí naleznete v knize A. Tichá: *Účinné Děti* zpvat, Portál.

O ježibabě

Text Jiří Žáček
Hudba Milena Raková

ve stupnicové řadě (na 1. stupni budeme s dětmi procvičovat pouze 1., 3., 5., 8. a spodní 5. stupeň). Z oficiálních tonálních intonačních metod dále využijeme jen ty prvky, které by mohly být pro běžnou školní praxi užitečné.

6.3 Intonační opory

Pro snadnější zapamatování a vzbavení si tonálního vztahu slouží tzv. intonační opory, které díky sluchu, zraku a pohybu „zhmotňují“, konkretizují, vizualizují daný tonální vztah. Čím více analyzátorů zapojíme, tím zábavnější a pro děti snadnější bude cesta k osvojení těchto vztahů.

Nejbližší oporou je *dítěti prvá ruka*, na které může ukazovat jednotlivé stupně, nastavi-li jí dlaní ven, palcem dolů. Druhou rukou na prstech nastavené ruky ukazuje jednotlivé stupně či pohyb melodie po těchto stupních. Můžeme zpívat na čísla (patet je jedna, malik pět).

Na počátku výcviku mohou děti stupně *ukazovat na svém těle*. Učíme jen základní stupně: 5. – ruka na hrudi, 3. – na bříšku, 1. – dole soko nad hlavou. Při elementárním nácviku začínáme 5. stupněm, abychom vycházeli z polohy zpěvního hlasu. Ukazování dítě vždy doprovází zpěvem. Učitel rukou ukazuje a zpívá otázku: např. Jak se jmenuješ? 5-3-5-5-3 (vhodnými tóninami jsou Es, F, G), dítě mu odpovídá ve stejné tónině a současně se zpěvem ukazuje rukou svou melodii: např. Já jsem Mruška 5-3-5-5-3. Já jsem Bára 5-6-5-3. Já jsem vysoká 5-8-5-5-3. Já jsem ještě malá 5-5-3-3-1-1 atp.

Při sluchovém poznávání stupňů mohou děti stupeň *vyjádřit též polohou těla*. Mohou zpívat na čísla nebo na solmizační slabiku: 1. (DO) dřep, 3. (MI) stoj s připaženými rukama, 5. (SO) vzpažit, 8. (DO) vytáhnout se na špičky a vzpažit.

Metoda *opěrných písní* Ladislava Daniela využívá (a procvičováním

6. Zpřesňování intonace

6.1 Zpřesňování zpěvu melodie pomocí zraku a pohybu

Co procvičovat, aby děti správně zazpívaly melodii písničky? Je třeba: navodit zpěvní hlas, uvést dítě do tóniny písničky, ujasnit si polohu, ve které první tón písničky (fráze) nastupuje a přemýšlet, jakými prostředky dětem přiblížit přesný průběh melodie písničky.

Zkonkretizovat průběh melodické linky (tj. *výškové změny melodie*) lze současným zapojením: *hlasu a zraku* (např. při zpěvu děti sledují směr melodie v notovém zápisu) nebo *hlasu, zraku a pohybu* – výškové změny si děti ukazují na intonačních schodech, rukou před tělem atd. Melodii mohou ukazovat i oběma rukama – v tomto případě střídání rukou *naznačuje změnu*, tj. směr, krok či skok melodie nahoru nebo dolů, zatímco v kontrastu k tomu opakování pohybu jednou rukou *vyjadřuje opakování melodie na stejném tónu*.

6.2 Zpřesňování zpěvu melodie pomocí prvků intonace

Vyšše jsme si popsali, jak dětem přiblížit výškové vztahy v melodii – naučili jsme je sledovat pohyb melodie, zda klesá, stoupá či leží. Nyní se zaměříme na procvičování tonálních vztahů.

První zkušenosti s *tonálními vztahy** děti intuitivně získávají při hrách podporujících tonální citění. V počáteční etapě sice *tonální vztahy* (na rozdíl od výškových) nevyjadřovaly, ale „nasávaly“ je s každou hudební zkušeností. Aby se tato zkušenost mohla stát vědomou a pro čistý zpěv užitečnou, musí děti dostat informaci, že výšku každého jednotlivého tónu lze označit číslem stupně, který odpovídá pořadí tohoto tónu

8 Tonální vztah vyjadřuje vztah jednotlivých stupňů tóniny k prvnímu, tj. základnímu stupni.

atr. K těmto pomůckám se vrátíme vždy, když budou děti mít tendenci místo zpěvu opět mluvit.

5. Budování tonálního citění jako základní opory pro čistý zpěv

K tonálnímu citění⁶ jsme děti vedli již předchozími hrami. Házetím kouli se postupně propívaly od 5. stupně až k 1. Tím, že při hře na ozvěnu opakovaly v různých variantách spoje mezi stupni 5., 3. a 1. (např. 5-3, 5-3-5, 5-3-3-1 atp.), v jejich představě se upevnily základní tonální vztahy, které jsou dítěti oporou pro čistý zpěv.

Jak prověřit, že dítě má rozvinuto tonální citění? Pokud dítě např. pozná námi záměrně zahrany falešný tón, správně dokončí melodii na tónice (zahrájeme např. 5-6-5-4-3-2 – dítě dozpívá závěrečný tón na prvním stupni) či rozliší neukončenost a ukončenost melodie ve hře na otázku a odpověď, má tonální citění v pořádku. Poslechem a zpěvem kontrastních durových a mollových písní se naučí tonálnímu citění v dur a moll.

Tonální vztahy posluje jednoduše doprovod základními akordy: T, D, D', T. V předehře k písničce by děti včítit se do tóniny a *tonálně se v ní orientovat*. O to více to platí při transpozici písně do jiné tóniny. Pomocí T, D a D' se uší (a tedy i hudební představy a tonální citění) „nahladí“ na novou tóninu. Díky předchozí zkušenosti už děti dokážou využívat obecně platný systém tonálních vztahů fungujících v durové (později i v mollové) tónině.

6 Vztah jednotlivých stupňů v tónině k akordu na 1. stupni, tj. k tónice.

7 TÓNICKÁ (akord na 1. stupni, v C dur: ceg), DOMINANTÁ (akord na 5. stupni, v C dur: ghd) a DOMINANTNÍ SEPTAKORD (přidá k tónům dominanty m, tercii, v C dur je to nota f: D7-ghd)

Žabí koncert

Text Milena Raková
Hudba Milena Raková

1. To jste ješ - tě ne - sly - še - li Ma - xí - ka,

3 ko - ho vi - děl u na - še - ho ryb - ní - ka: cvrč - ka, jak si hous - le

11 la - dí, ka - čen - ky, co vo - da chla - dí, la - but' bí - lou

18 ja - ko snih, — rac - ky a ten je - jich smích.

24 Kaž - dý ví, že ve - čer zač - ne zve - se - la, hrát se to - tiž chys - tá ža - bí

30 ka - pe - la. Zve - se - la, hra - je na - še ža - bí ka - pe - la,

36 zve - se - la, přes - ně tak, kuň - ky, kva - ky kvak. kuň - ky, kva - ky kvak.

Ref. Všichni už přestali, žáby, ty to ale nevzdaly, zvesela, přesně tak, kuňky, kvaky, kvak.

Na tom našem dvoře

Text Milena Raková
Hudba Milena Raková

1. Na tom na - šem dvo - ře, to je mu - zi - ka, kaž - dé rá - no

6 zač - ne, ve - čer u - ti - chá. Náš Pe - pík na to, tles - ky,

12 tles - ky, po - tom du - py, du - py, dup, na no - hy za - se

19 ples - ky, ples - ky, je to pros - tě sprá - v - ný kluk.

2. Kykyriký, mé, mé, koko kokodák, gaga gaga, bů, bů, mňauky, hafy haf.

Refrén

3. Tak to u nás chodí po celíčký rok, kdo chce, ať se staví, třeba napřesrok. (konec)

Povídáčka o měsíci

Text Jiri Žáček
Hudba Milena Raková

1. Pro - tr - hla se ne - be - sa. *(brumendo)*

5

rit.

Refrén:

spa - dl mě - síc do le - sa. *(brumendo)* Hle - děj - te ho, mi - li zla - tí,

11

bu - de ško - da, když se ztra - tí, když se ztra - tí, když se ztra - tí!

2. Leží někde v kapradí,
ještě se tam nachladí.
Ref. Našli jste ho? Chválabohu,
pověste ho na oblohu!
3. Ať nám svítí noc co noc,
od Vánoc až do Vánoc.
(konec)

Pohádkový slon

Text Jiri Žáček
Hudba Milena Raková

Po - hád - ko - ví slo - ni le - tí, prv - ní, dru - hý, za ním tře - tí,
Ka - ma - rá - dí, ka - ma - rád - ky, po - le - tí - me do po - hád - ky,

5

svá - tek dě - tí už je tu,
pří - prav - te se k od - le - tu.

Refrén:

La... k od - le - tu.

12

La... k od - le - tu.

18

2. Po obloze sloni plavou,
pokývují moudře hlavou,
bleděmodří, růžoví.
Do ouška nám šeptem poví:

upevňuje) již formující se tonální cí -
tění. Daniel vychází z toho, že ne ka -
ždá písnička začíná prvním stupněm,
jako je tomu např. u Kočka leze dírou.
Každému stupni přiřadí písničku, je -
jíž počátek odpovídá danému stupni.
Vyuzijeme a děti bezpečně naučíme
písničky, které následně budou po -
můckou k poznávání a vybavování
základních stupňů: Ach synku (1.),
Malička su (3.), To je zlaté posvícení
(5.), Ráda, ráda (8.), Bude zima, bude
mráz (spodní 5.). Můžeme použít
i jiné písně, které děti znají, ale jako
pomůcku pro vybavení bychom píseň
už měnit neměli. Opěrné písně použi -
váme pro zpěv počátečního tónu písně
nebo další fráze po pauze. Opěrná pí -
seň též pomáhá představit si citový
tón při větším melodickém skoku.

Pro sluchové poznávání stupňů
i pro jejich vybavování před zpěvem
lze použít domluvená gesta ruky,
která děti ukazují před tělem a záro -
veň zpívají na solmizační slabiky nebo
čísla (případně gesta ruky přiřkládají
na schody nakreslené na papíru nebo
na tabuli – schody přidáváme podle
rozšiřujícího se tónového prostoru,
který děti postupně procvičují).

Domluvená gesta mohou mít podobu
např.: 1. (DO) sevřená pěst, 3. (MI)
dlaň a prsty vodorovně – klidná hla -
dina, 5. (SO) rozevřená ruka dlaní
dina, palec dolů, 6. (LA) skloupené
prsty a zvýšený hřbet ruky naznačují
„zlatá brána oTEvřená“, 8. stupeň
(DO) ukazujeme jako 1. stupeň, ale
nad hlavou, spodní 5. (SO) rozevřená
ruka, dlaň směřuje dovnitř k bříšku.

Zásadní je vždy děti uvést (pomocí
T D D7T) do tóniny, ve které budou
stupně poznávat či zpívat. Poznávání
a zpěv jednotlivých stupňů zapoje -
voji hudebnosti dítěte velký význam.

Zdál se vám výše popsaný postup
v podmínkách vaší praxe nereálný?
Můžete zvolit i jinou cestu, která

9 Solmizační slabiky a gesta jsou pro děti zají -
mavé, mohou-li je použít při improvizaci – viz
podrobněji v publikaci M. Raková, L. Štíplová,
A. Tichá: *Zpíváme a tvoříme s malými, Portál.*

pozornost rozlišování dvou hlavních
funkcí, tj. toniky (T) a dominanty (D).
Volieme jednoduchý harmonický pod -
klad, který obsahuje kontrastní stří -
dání těchto funkcí, jak je tomu např.
v písních Rybička malička, Kalamačka,
Ja do lesa nepoježu atp.). Na zaznění
této harmonických funkcí mohou
děti reagovat kartičkami s písmeny
T nebo D, případně gestem ruky do -
provázeným zpíváním: 1. stupeň (T)
– ruka v pěst a zazpíváme Tom, spodní
5. stupeň (D) – roztažená ruka dlaní
k bříšku a zpíváme Dom.

A na závěr úkol pro vás: Pokuste
se v písničkách Mileny Rakové, jež
jsou v příloze tohoto a předchozího
článku, najít některé z výše uvede -
ných intonačních pojmů.

•
hradě na hrušce) a nahoru (Ovčáci),
v kombinaci obou (Červená ružička,
rozvíjej se), po kvintakordu do oktávy
(Utikej Káčo), terciové postupy (Už
ty pilky dořežaly). Děti si mohou jed -
notlivě „konstruční prvky“ melodii
(odborně jsou označovány jako into -
nační pojmy) procvičit jako modely
při rozezpívání, případně, je-li na to
v hodinách prostor, ohmatat v rámci
tvůrčivě hry s tóny.¹⁰

Děti rady tyto intonační pojmy
vyhledávají v notovém zápisu osvo -
jených písniček. Před nácvikem nové
písně mohou tuto zkušenost uplatnit
a pokusit se část neznámé melodie
samy zazpívat.

V písních se vždy některý z výše
uvedených intonačních pojmů vy -
skytuje, a pokud si ho dítě již dříve
osvojiло, usnadní mu to nácvik nové
melodie.

6.4 Harmonický podklad

Harmonický podklad melodie
i volných nástupů jednotlivých tónů
usnadňuje vytváření představ to -
nálně výškových vztahů a přispívá
ke zpřesňování čistoty zpěvu. V ele -
mentární fázi bychom měli věnovat

10 M. Raková, L. Štíplová, A. Tichá: *Zpíváme
a tvoříme s malými, Portál.*